

شرح حال و آثار سید سعید اختر رضوی

پدیدآورده (ها) : رضوی، سید محمد

فلسفه و کلام :: کتاب شیعه :: بهار و تابستان 1390 - شماره 3

از 121 تا 133

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/940573>

دانلود شده توسط : کافی نت تخصصی نور

تاریخ دانلود : 21/05/1395

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

شرح حال و آثار سید سعید اختر رضوی

چکیده: این گفتار به شرح حال و آثار سید سعید اختر رضوی (۱۳۴۵ - ۱۴۲۳ ق) می پردازد. وی عالمی مبلغ و فعال در عرصه خدمات اجتماعی و فرهنگی بود که در هندوستان زاده شد و پس از دروس مقدماتی در آن دیار به تبلیغ پرداخت. سفر ۱۹۵۹ به تانزانیا سبب مهاجرت او به افریقا شد. که تا آخر عمر ادامه یافت. با تسلط بر زبانهای فارسی، عربی، انگلیسی اردو و سواحلی، آثاری پدید آورد که نویسندگان آنها را بر شمرده است. تلاش های خدماتی، رفاهی، فرهنگی او از جمله در قالب مؤسسه بلال در تانزانیا از یادگارهای شاخص اوست.

کلید واژه: رضوی، سید سعید اختر: عالمان شیعه - قرن سیزده و چهارده: تاریخ شیعه - هند: تاریخ شیعه - افریقا: تبلیغ تشیع - تانزانیا: بلال میشن (موسسه)

ولادت

حضرت علامه سید سعید اختر رضوی (اعلی الله مقامه) فرزند استاد العلماء مولانا حکیم سید ابو الحسن رضوی (قدس سره) روز اول رجب ۱۳۴۵ هجری قمری، مصادف با ۵ ژانویه ۱۹۲۷ میلادی، در قریه عَشْرِي در ناحیه سیوان، ایالت بهار، هندوستان، چشم به جهان گشود. عَشْرِي زادگاه جد مادری او بود، و زادگاه پدری او قریه ای در چند کیلو متری آنجا به نام گویال پور است.

علامه فقید، نسل پنجم از سلسله علماء خاندان خود بود. غیر از پدر بزرگوارش، سه شخصیت دیگر از اجدادش، در زمره علماء و دانشمندان بودند که مشهورترین آنها مولانا سید محمد مهدی (متوفی ۱۹۲۹ م) صاحب چند کتاب به زبانهای اردو (مثل حجة بالغة) و عربی (مثل مواظ المتقین) است. یکی از کتابهای ایشان به زبان اردو «الوائج» (یا: الواج) الاحزان نام دارد که در دو جلد پیرامون سیره چهارده معصوم

علیهم السلام در زمان حیات مولف پنج بار تجدید چاپ شد و هر اکنون نیز در هند و پاکستان تجدید چاپ می شود. (بنگرید: سید سعید اختر رضوی، شجره طیبه.)

کودکی الهام بخش
از خاطرات مهم دوران کودکی علامه رضوی، تعطیلات تابستانی سال ۱۹۴۱ بود که در خانه جد مادریش در شهر بهاگل پور (بهار) گذراند. جد مادریش، حکیم سید زین العابدین، از اطباء مشهور بهاگل پور و صاحب مطالعات وسیع بود.

آنچه توجه سعید اختر پانزده ساله را در خانه جدش بیش از هر چیز به خود جلب می کرد، قفسه های کتب اردو و فارسی و عربی بود. او به کتب طبی علاقه خاصی نداشت، اما کتابهای تطبیق ادیان و تاریخ و حدیث و علم کلام برای او «هم نشین» خوبی بودند تا بتواند گرمای ماه ژوئن شمال هند را به مطالعه بگذراند.

مجله های «اصلاح»، «الحافظ»، «الواعظ»، و «سهیل یمن» برای او جذابیت بیشتری داشتند. به نظر می رسد جدش از مشترکین دائمی این مجلات بود، چون شماره های هر سال را یک جا مجلد کرده بود.

در بین این مجلات دینی، الواظ مورد علاقه بیشتر سعید اختر نوجوان بود. «الواعظ» مجله مدرسه الواظین (لکهنوه) بود. بعضی از طلاب، پس از فراغت از تحصیل در حوزه های دینی مثل جامع العلوم جوادیه (بنارس) و سلطان المدارس و جامعه ناظمیه (لکهنوه)، در مدرسه الواظین ثبت نام می کردند تا یک دوره از تطبیق ادیان و مذاهب و روش تبلیغ و مناظره را بگذرانند. آنگاه آنان از طرف مدرسه الواظین

سید سعید رضوی

توزینتو کاناذا
شوال ۱۴۳۲ -
سپتامبر ۲۰۱۱

برای تبلیغ و ارشاد به شهرهای مختلف، نه تنها در هندوستان آن زمان، بلکه در کشورهای مانند هنگ کنگ، سنگاپور، برمه، تبت (در آسیا)، و زنگبار و ماداگاسکار (در آفریقا) اعزام می شدند و شرح سفرهای تبلیغی این «واعظین» در مجله الواعظ چاپ می شد.

گزارش سفرهای تبلیغی مبلغین بزرگ آن زمان مانند آقایان سید لقاء علی حیدری، سید مسرور حسین، سید علی واعظ، سید عدیل اختر و حافظ کفایت حسین برای سعید اختر نوجوان بسیار الهام بخش بود، او در ذهن خویش همسفر آنها می شد، مخصوصاً در گزارشهایی که از آفریقا می آمد. خواندن این خبرها انگیزه ای در او ایجاد کرد تا خود هم مثل آن بزرگان، برای تبلیغ به مناطق دورافتاده برود.

در سال ۱۹۸۶ وقتی یکی از دوستان علامه رضوی به نام پروفیسور نوئل کنگ از او پرسید که علاقه او برای تبلیغ بین بومیان آفریقا، از کجا نشأت گرفت، ایشان در جواب به خاطرات همان تابستان سال ۱۹۴۱ در بهاگل پور اشاره کرد.

دوران طلبگی
تربیت و تعلیم علامه رضوی، از خانه اجدادی در گوپال پور شروع شد. حتی قبل از آغاز مکتب رسمی، مادرگرامی اش قصه های انبیاء را از حضرت نوح علیه السلام تا حضرت محمد صلی الله علیه و آله برایش می خواند.

در هشت سالگی همراه پدر بزرگوارش، که در آن زمان معاون مدیر مدرسه عباسیه بود، به شهر پتنه (پایتخت ایالت بهار) رفت و از علمای آن شهر، دروس ادبیات فارسی و عربی و فقه و منطق و ریاضی و زبان انگلیسی را به طور خصوصی فراگرفت. -شایان ذکر است که در آن زمان، آموزش زبان انگلیسی برای طلبه دینی مرسوم نبود، و این خود دلیل بر دور اندیشی پدر بزرگوارش بود که به مدت یک سال تمام، معلم خصوصی برای آموزش انگلیسی فرزندش تدارک دید.

بعد از آن در سال ۱۹۴۲ در جامع العلوم جوادیه (بنارس) - که یکی از سه حوزه شیعیان هند بود - ثبت نام کرد و مشغول تحصیل دروس سطح شد. در همان زمان، در امتحانات سطح عالی ادبیات فارسی و عربی و اردو که به وسیله اداره آموزش و پرورش (اله آباد) برگزار می شد، شرکت کرده، با نمرات عالی موفق به گذراندن آنان گردید. در سال ۱۹۴۶، در سن نوزده سالگی، دوره سطح را در جامع العلوم جوادیه با موفقیت به اتمام رساند و به بالاترین مدرک آن جامعه، به عنوان «فخر الافاضل» نائل گردید.

یکی از همکلاسه های علامه رضوی به نام جناب مولانا ناصر زیدی، موفقیت او را در درس و امتحانات این گونه بیان کرد:

سعید اختر رضوی از نظر سنی کوچکترین همکلاسه های ما بود... وقتی او وارد جامع العلوم جوادیه شد، او را در دو کلاس بالاتر از همه سنهای او قرار دادند. همکلاسه های ما درس می خواندند تا نمره های کافی را برای موفقیت در امتحان بگیرند... اگرچه سعید اختر در تمام برنامه های روز با ما بود، ولی شبها ساعتها مشغول مطالعه بود.

با وجودی که هیچ یک از ما در امتحان مردود نشدیم، ولی نمره سعید اختر از همه بالاتر بود. ما تلاش می کردیم که نمره ای بالاتر از شصت درصد کسب کنیم، در حالی که در مورد سعید اختر، ما از نمره صد شروع می کردیم و حدس می زدیم که چند نمره از صد کم خواهد بود.

او نه تنها از نظر درسی فوق العاده بود، خداوند بزرگ قلم توانایی به او عنایت فرموده بود. اگر از من بپرسید که چه کسی در دوره ده ساله ای که ما در جوادیه بودیم با بالاترین درجه فارغ التحصیل شده، جواب من سعید اختر خواهد بود؛ او انصافاً مایه مباهات جامع العلوم جوادیه می باشد. (سید ناصر زیدی، «عطر گل»، ص ۱۰۹-۱۱۰)

به عنوان روحانی و پیش نماز جـوان
در سال ۱۹۴۸ علامه رضوی، به نیابت از پدر گرامی اش،
مسئولیت امامت مسجد شیعیان شهر هلور (در ایالت یوپی)
را بر عهده گرفت. پدر گرامی اش به جهت فوت عموی علامه
مجبور شد به وطن برگردد تا به امور زمینهای کشاورزی
خانواده سامان بدهد.

شور و شوق تبلیغ دراو، از همان ابتدا بروز کرد و علامه رضوی
توانست يك خانواده هندو را از طبقه چَمّار (به اصطلاح
"نجس")، به دین اسلام رهنمون شود. در بین هندوها،
چَمّار مطرودترین طبقه جامعه هستند، تا جایی که یک
هندو از طبقه اعیانی حاضر است از تشنگی بمیرد، اما آبی
را که يك چمار از چاه کشیده باشد نیاشامد. علامه رضوی
این هندوی مستبصر را به مسجد آورد و از کاسه آبی که این
هندوی سابق خودش از چاه کشیده بود آشامید. این سیره
برابری و اخوت موجب شد که شمار دیگری از چمارها هم
به دین اسلام بگروند.

به عنوان استاد و مربی دلسوز
بعد از اقامت مختصری در هلور، علامه رضوی از سال
۱۹۵۲ تا ۱۹۵۹ به عنوان امام جمعه شهر حسین گنج و استاد
اردو و فارسی در دبیرستان آنجا استخدا شد. حسین گنج،
شهر کوچکی در نزدیکی زادگاه ایشان بود. دانش آموزان وی،
او را معلمی سختگیر اما دلسوز و مشفق می دانستند که
شاگردانش را برای شکوفایی نهایت استعدادشان ترغیب
می کرد. ایشان بسیاری را تشویق می کرد تا برای تحصیل
در سطوح عالی کمر همت ببندند. امروز افرادی در گویال پور
هستند که با تشویق علامه رضوی به دانشگاه رفته و به
مراحل فوق لیسانس و دکتری رسیده اند.

* * *

دلسوزی علامه رضوی برای راهنمایی نسل جدید و اخلاص
ایشان برای ارشاد جوانان، برای آنها که با او در ارتباط بودند

مسأله محسوسی بود. حجت الاسلام و المسلمین سید
محمد عسکری (مدیر جامعه اهل البیت، دهلی) خاطره ای
را در این مورد در مقاله یادبود علامه ذکر کرده است:

یکی از صفات خوب علامه مرحوم که من آن را
لمس کردم، این بود که انتقاد مفید و سازنده را
مستقیماً با خود شخص مورد انتقاد مطرح می کرد،
بر خلاف آنچه که مرسوم است و انتقاد در غیاب
شخص انتقاد شونده بیان می شود. در زمانی که من
مسئولیت مجله توحید (اردو) را بر عهده داشتم،
يك سلسله از احادیث مشترك بین شیعه و سنی را
در قسمتی از مجله درج می کردیم. در یکی از مقالات
من حدیثی را غلط ترجمه کرده بودم. در حدیث آمده
بود که امام حسن مجتبی (ع) برای حج با پای پیاده
از مدینه به مکه می رفتند «و معه النجائب». من
کلمه «النجائب» را جمع «نجیب» در نظر گرفته بودم
و ترجمه را بدین گونه بیان کردم که امام مجتبی (ع)
در حالی که افراد نجیب و اشراف همراه او بودند با
پای پیاده به حج رفتند.

تقریباً دو یا سه سال بعد از چاپ شدن این مقاله،
من با علامه بزرگوار در دفتر مجله توحید ملاقات
کردم. در این ملاقات، ایشان من را متوجه اشتباه
در ترجمه کرد و فرمود که جمع نجیب به معنی
انسانهای نجیب «النجائب» نیست، بلکه «النجباء»
است، «النجائب» جمع کلمه نجیب به معنی شتر می
باشد. لذا ترجمه درست این بود که: امام مجتبی علیه السلام
با پای پیاده رفته بودند در حالی که شترهایی همراه
داشتند. یعنی علت پیاده رفتن امام به مکه به
خاطر عدم وجود مرکب نبود، بلکه به خاطر محبت
خداوند بزرگ بود.

* * *

در اوائل دهه هشتاد میلادی، يك مرکز شیعی در نیوجرسی

نرسید. آقای ملاصغر، یکی از رهبران خوجه، در بیان تاریخ مختصر خوجه اثنا عشری در آفریقا می نویسد:

در زمانی که تفکرات نو (لزوم تبلیغ بین آفریقائی ها) در ذهنها شکل می گرفت، يك عالم جوان از هندوستان قدم به ساحل دارالسلام، تانزانیا، گذاشت. با نبوغ و بینش تحلیلی گرانه و وسعت علمی و آمادگی برای برخورد با چالش جدید، این عالم جوان زمام حرکت را به دست گرفت. آن عالم جوان، مولانا سید سعید اختر رضوی بود. برای من روشن نیست که خود او از نتیجه تلاشهایش در جامعه شیعه اثنا عشری آفریقائی شرقی - که منجر به ورود آنان به مسیرهای جدید شد - آگاه بود یا خیر. ولی این حقیقت قابل انکار نیست که ورود او طلیعة دوران جدیدی در جامعه شیعیان شرق آفریقا بود. بین علمای موجود که فقط نقش سنتی خود را ایفاء می کردند، ایشان شاید تنها کسی بود که از «جایگاه والای احترام محض» پائین آمد (و وارد میدان عمل شد). مولانا با انگیزه خودش اقدام به یاد گرفتن زبان سواحیلی کرد. سواحیلی زبان رسمی تانزانیا و کنیا و همچنین زبان رائج در اوگاندا و زئیر و ساحل ماد آگاسکار و جزائر کومورو و قسمتی از سومالی بود. او با جدیت تمام، تسلط خود بر زبان انگلیسی را به حد کمال رساند. اکنون او برای برخورد با چالشهای جدید (در میدان تبلیغ) مجهز و آماده بود او به اهمیت این موضوع عقیده داشت، چون این راه جدید را ایشان خود مطرح کرده بود نه این که کسی آن را برایشان تحمیل کند.

اما «اطلاع یا عدم اطلاع او که تلاشهایش جامعه شیعه اثنا عشری آفریقائی شرقی را به مسیرهای جدید خواهد برد»، از مرور سرگذشت کودکی علامه رضوی روشن است، چرا که ایشان از نوجوانی این شوق تبلیغ بین آفریقائی ها را در ذهن خود جا داده بود و در نخستین فرصت، روانه آفریقا شد. از

(آمریکا) اردوگاه تابستانی برای جوانان برگزار کرده و از علامه رضوی برای شرکت در آن دعوت کرد. برنامه بدین قرار بود که روزها ایشان در اردوگاه بود، ولی شبها به منزل میزبانان، دکتر منظور رضوی، برمی گشت. در دومین روز برنامه به او خبر دادند که یکی از سخنرانان در سرکلاس شبانه، يك مسئله شرعی را اشتباه بیان کرده است. به همین دلیل - با وجودی که به واسطه پیچیدگی مبحث نیاز به استراحت داشت، - تصمیم گرفت شبها هم در همان محل اردو حضور داشته باشد.

به عنوان مبلغ دورانندیش و بصیر ماجرای تعطیلات تابستانی الهام بخش سال ۱۹۴۱ در شهر بهاگل پور پیشتر بیان شد. علامه رضوی در سال ۱۹۵۹ به دعوت فدراسیون خوجه شیعه اثنا عشری آفریقا به تانزانیا سفر کرد. (تانزانیا در آن زمان، هنوز مستعمره انگلیس بود و بنام «تانگانیکا» معروف بود.)

در این جا ذکر این مطلب مناسب است که شیعیان اثنا عشری خوجه نژاد - که اصالتا از ایالات گجرات و کچه هند هستند - از ربع آخر قرن نوزدهم در شرق آفریقا ساکن شدند. آنان برای تامین نیازهای دینی خود در شهرهای مختلف مسجد و حسینیه تأسیس کردند، و از علمای شیعه عراق و ایران و هندوستان برای سفر به کشور خود دعوت می کردند.

ولی تمام فعالیتهای آن مراکز و علمای دعوت شده، محدود به تامین نیازهای دینی خوجه ها بود و برنامه ای برای تبلیغ دین اسلام و مذهب اهل بیت در بین آفریقائی های سیاه پوست نداشتند. علاوه بر این، تمام برنامه ها در مساجد و حسینیه ها و مکتبها به زبان اردو یا گجراتی بود.

البته بعضی از رهبران خوجه و بعضی از علمای دعوت شده به آفریقا، گاه گاه صحبت از لزوم تبلیغ بین بومی ها می کردند. اما این صحبتها هیچ گاه به مرحله جدیت و برنامه ریزی

دفتر یادداشت ایشان معلوم است که در پنجمین روز ورود خود، به کتابفروشی رفت و کتاب Teach Yourself Swahili (خود آموز سواحیلی) را خرید. یکی از علای آنجا علت خرید این کتاب را جویا شد. ایشان جواب دادند که برای تبلیغ بین بومیهای آفریقا، آشنایی با زبان آنها خیلی مهم است. آن عالم تعجب کرد از ایشان و به او گفت که شما قصد تبلیغ را رها کنید، چون خوجه ها به این کار علاقه ندارند و ممکن است شما را از اینجا بیرون کنند» علامه رضوی به طرز تفکر این عالم تأسف خورد و به او گفت که رازق خلوند بزرگ است، نه مردم خوجه!

در سال ۱۹۶۲، علامه رضوی طرح مشروعی برای فعالیتهای تبلیغی تهیه کرد و به مجلس اعلاى فدراسیون خوجه شیعه اثناعشری ارائه داد. کارهای مقدماتی این طرح شروع شد و در سال ۱۹۶۴، برنامه تبلیغی به تصویب مجلس اعلاى فدراسیون رسید و بدین وسیله مؤسسه بلال مسلم میشن (Bilal Muslim Mission) به عنوان موسسه دعوت و تبلیغ تاسیس گردید.

با گسترش یافتن فعالیتهای بلال مسلم میشن در سال ۱۹۶۹، علامه رضوی از مسئولیت امام مسجد شیعه دارالسلام استعفا داده و تمام وقت خود را صرف برنامه های بلال مسلم میشن کرد.

آثار گسترده فعالیتهاى بلال مسلم میشن بر اثر زحمات و تلاشهای علامه رضوی در قالب بلال مسلم میشن، ده ها هزار آفریقائی نژاد در تانزانیا و کشورهای مجاور مشرف به دین اسلام و مذهب تشیع شدند.

با الهام از آیه «قُلْ لَّا نَفْرَمُ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ ...» ایشان در همان اوائل کار، پنج نفر از جوانان آفریقائی را که به تشیع مشرف شده بودند به عنوان مبلغ تربیت کرد و بعد از تعلیم مقدمات زبان عربی، آنها را در سال ۱۹۶۹ به نجف اشرف

فرستاد تا در سرپرستی مرجع عالیقدر حضرت آیه الله سید محسن حکیم مشغول به تحصیل علوم دینی شوند. متأسفانه به خاطر وضع عراق در آن زمان (حکومت بعثی حسن البکر) این پنج طلبه نتوانستند در نجف بمانند، لذا علامه رضوی با موافقت و همکاری امام موسی صدر، آنها را به لبنان فرستاد تا در مدرسه صور به تحصیل دروس دینی بپردازند. اما اوضاع جنوب لبنان در آن زمان - به جهت درگیری بین فلسطینیها و اسرائیلیها - امن نبود. در نهایت علامه آنها را به دارالتبلیغ اسلامی در حوزة علمیه قم فرستاد. این فعالیت در زمانهای بعد هم ادامه یافت و افراد دیگری هم به این برنامه پیوستند.

این اقدام دور اندیشانه علامه رضوی تلاوم مذهب تشیع را بین آفریقائی تبارها تضمین کرد. در چنین شرایطی حتی اگر شیعیان غیر آفریقائی از تانزانیا و کنیا هجرت می کردند یا اخراج می شدند (مانند آنچه در اوگاندا اتفاق افتاد)، وجود علمای شیعه بومی می توانستند جامعه شیعه آفریقا را با ارشاد و راهنمایی خود حفظ کنند.

از آفریقا تا دورترین نقاط جهان آثار فعالیتهای علامه رضوی محدود به آفریقا نبود. فعالیتهای بلال مسلم میشن از طریق نشریات و کتابها و دوره های مکاتبه ای به دورترین نقاط جهان، مانند کشورهای تایلند، اندونزی، و ژاپن در آسیا و کشورهای اروپائی و آمریکا و جزائر کارائیب در غرب می رسید.

به عنوان مثال شکل گیری جامعه شیعه در گایانا (آمریکای جنوبی) از نتایج مستقیم فعالیتهای علامه رضوی بود. نخستین شخصی که در آن کشور در اوائل دهه هفتم میلادی به مذهب تشیع پیوست، آقای لطیف علی بود. نامبرده در اثر مکاتبات مفصل و ملامت با علامه رضوی در سال ۱۹۷۲ از مذهب تسنن به مذهب تشیع مشرف شد و توفیق پیدا کرد که برنامه تبلیغی را در آن کشور شروع کند.

امروز بیشتر شیعه های گایانا نتیجه زحمات مرحوم لطیف علی هستند که خود او از آثار خیر فعالیت های علامه رضوی بود. در مقاله ای درباره عوامل گسترش مذهب تشیع در گایانا، آقای لطیف علی تعبیر جالبی دارد: «علامه رضوی، آن استاد خستگی ناپذیر از راه دور، و لطیف علی، به عنوان مروج (آن مذهب در صحنه)».

امروزه موسسات تبلیغی شیعی در کنیا، برون دی، مالاگاسی، کونگو، موزامبیک با نام «بلال مسلم میشن» وجود دارند. بالهام از موفقیت های بلال مسلم میشن تانزانیا، موسسات مستقلی در سنگال، نیجریه، غنا، سوئد و آمریکا تاسیس شده است.

به عنوان مصنف و محقق _____ از سال ۱۹۴۹ تا ۲۰۰۲، بیشتر از صد کتاب و رساله در اندازه های مختلف در موضوعات گوناگون (از جمله عقاید، دین شناسی تطبیقی، فقه، اخلاق، تاریخ، تفسیر، حدیث، ادبیات، کتابشناسی، رجال و تذکره علماء) به قلم پر برکت علامه رضوی نگارش یافته است.

بیشتر کتاب های علامه رضوی به زبان انگلیسی است و سایر آنها به اردو، عربی، و سواحیلی نوشته شده اند. بعضی از کتاب های علامه رضوی به زبان های مختلف جهان مانند ژاپنی، گجراتی، اندونزیایی، تایلندی، برمی، اردو، هندی، سندی، کشمیری، فارسی، سواحیلی، هاوسه، شیونا، ایتالیایی، فرانسوی، س وئدی، ترکی، ب و سنایی و هلندی ترجمه شده اند.

نخستین مقاله علامه رضوی در ژوئن ۱۹۴۹ در مجله الواعظ به عنوان «اسلام اور تدبیر منزل» در موضوع نظام خانوادگی در اسلام چاپ شد، و این سلسله مقاله تا ۱۲ شماره ادامه داشت. این دوازده مقاله، بعداً در قالب کتاب انگلیسی Family Life in Islam The (چاپ سال ۱۹۷۱) تدوین شد.

در سال ۱۹۵۴، مدیر مجله رضوان (مجله جمعیت سنی ها در

لاهور، پاکستان) مطالبی علیه شیعیان نوشت. بعضی از بزرگان شیعه لاهور از علامه رضوی تقاضا کردند تا ایشان به این اشکالات پاسخ دهند. علامه رضوی پاسخ های خود را به عنوان «بحثی با مدیر رضوان» نوشت و در مجله الجواد (بنارس) منتشر کرد. این سلسله دوازده مقاله از ۱۹۵۵ تا ۱۹۵۸ ادامه یافت که حاوی هفت مبحث ذیل بود: شیعه و تحریف قرآن، عقیده بدله، فرق بین تقیه و نفاق، قاتلان امام حسین چه کسانی بودند؟ درباره وجود امام زمان (ع) در کتب اهل سنت، مسئله متعه و افسانه نسخ آیه متعه، نقد فقه ابو حنیفه، یکی از علمای پاکستان، جناب مولانا ظفر حسن معروف به ادیب اعظم، پس از مطالعه مقاله مبحث بدله، از آن تقدیر فراوان کرده و آن بحث را در مجله «نور» خود به شکل مکالمه به عنوان «مکالمه علامه برزخی با همسرش در مسئله بدله» نشر کرد، و در معرفی مقاله چنین نوشت: «من تا به حال نوشته ای روشن تر و بهتر از این در این موضوع به زبان اردو ندیده ام».

در همان دهه پنجاه میلادی ایشان مقالات دیگری در موضوعات گوناگون منتشر کرد.

تالیفات علامه رضوی به زبان انگلیسی بعد از مهاجرت ایشان به آفریقا شروع شد. سطح علمی و روانی نوشته های ایشان را می توان با مطالعه کتاب God of Islam (خدای اسلام)، چاپ سال ۱۹۷۰ / ۱۳۴۹ ه. ش، درک کرد. مقایسه محتوای این کتاب با جلد پنجم اصول فلسفه و روش رئالیسم علامه طباطبائی - اعلی الله مقامه - که با پاورقی های استاد مرتضی مطهری، در سال ۱۹۷۵، چاپ شد - تسلط علامه رضوی را در مسائل کلام اسلامی نشان می دهد. شیوه ارائه بحث در هر دو کتاب بسیار مشابه است. تفاوت بزرگی که وجود دارد، آن است که پاورقی های استاد شهید مطهری پر از اصطلاحات فلسفی و تاریخ تکامل مباحث کلامی و فلسفی اسلامی است، اما کتاب خدای اسلام مباحث

مشابهی مطرح می کند بدون این که خواننده احساس کند وارد مباحث فلسفی شده است. علامه رضوی توانسته مشکلاتین مباحث کلامی و فلسفی را به زبان ساده و بدون اصطلاحات پیچیده ارائه بدهد.

در سال ۱۳۷۲، نامه آستان قدس (جلد ۹، شماره ۱ - ۲)، نشریه آستان قدس رضوی مشهد، اقتباساتی از کتاب Prophethood (نبوت) را به زبان فارسی منتشر کرد. در معرفی کتاب، مدیر نامه آستان قدس نوشته بود:

در بعضی از فصلهای کتاب، مطالبی مفید و عمیق به زبان ساده نوشته شده و این بر مفید بودن و جذابیت کتاب افزوده است. لذا ما ترجمه بعضی از فصلهای این کتاب مفید را (به زبان فارسی) منتشر می کنیم.

کتاب ایشان در مبحث امامت امیرالمؤمنین (ع) به عنوان امامت: جانشینی پیامبر بارها منتشر شده و توسط موسسه جهانی خدمات اسلامی (تهران) در کشورهای مختلف پخش شد. همچنین این کتاب به زبانهای اردو، گجراتی، بوسنیایی، سواحیلی و هندی ترجمه شد. بسیاری از شیعیان آمریکایی بعد از خواندن این کتاب به مذهب تشیع گرویده اند.

دکتر خلیل طباطبائی به علامه رضوی گفت که کتاب امامت و کتب دیگر در اصول دین، با وجود ایجاز و اختصار حاوی تمام مباحث مهم می باشند و پیشنهاد کرد که این کتابها به زبان عربی نیز منتشر شوند. علامه خود کار ترجمه کتاب امامت را به زبان عربی به عهده گرفت که در سال ۱۳۹۱ به وسیله موسسه امام حسین (ع) در بیروت منتشر شد.

* * *

در سال ۱۳۷۹ علامه رضوی به پیشنهاد موسسه جهانی خدمات اسلامی (تهران) ترجمه تفسیر گرانسنگ علامه سید محمد حسین طباطبائی، المیزان فی تفسیر القرآن، را به زبان انگلیسی شروع کرد. ناشران ترجمه انگلیسی، در

مقدمه ترجمه، بعد از معرفی علامه اینگونه نوشتند:

ولکننا هنا لا يسعنا إلا أن نقدر الجهد الذي بذله والصعاب التي دلتها في ترجمته (الميزان) إلى الإنجليزية، فالكتاب مليء بالمصطلحات العلمية، الإسلامية وغير الإسلامية، خاصة المصطلحات الفلسفية التي ترجع إلى الفلسفة العالية (فلسفة ما وراء الطبيعة - الميتافيزيقا). وقد التزم السيد المترجم بأمانة النقل وصدق الترجمة، فكما يجده القارئ فهو انعكاس صادق للنص العربي الذي كسبه العلامة الطباطبائي، سوى ما وجدته المترجم ضروريا فقد أضافه في الهامش.

و نحن قد اعتمدنا على قدرة المترجم العلمية في فهم النص العربي، و على كفاءته الأدبية في التعبير و الترجمة إلى الإنجليزية، ليكون هو الزعيم بالترجمة الإنجليزية و المسئول عنها، كما كان العلامة الطباطبائي، رحمه الله، هو الزعيم بالتفسير الذي اختاره لآيات الذكر الحكيم، و بالبحوث العامة التي أدرجها ضمن التفسير، وكان هو المرجع المسئول عن كل ذلك.

در ترجمه الميزان، هر جا علامه رضوی با مطالب علامه طباطبائی (رحمه الله) اختلاف نظر داشت، نظر خود را در پاورقی آورد. این پاورقیها از يك پاراگراف تا چند صفحه بود و شامل بحث لغوی و ادبی (ج ۱ ص ۳۵، ج ۸، ص ۲۲۶)، تعارض بین دلیل مصنف (ج ۱، ص ۲۰۳، ۲۱۲)، ناتمام بودن استدلال مصنف (ج ۲، ص ۸۴، ج ۵، ص ۱۷۱ - ۱۷۲، ۲۳۱، ۲۵۷، ۲۶۳، ج ۶، ص ۲۲، ۷۵، ۷۸، ج ۸، ص ۲۷۹، ۳۱۹) می شد.

مفصلترین نقدی که ایشان بر نظرات علامه طباطبائی نوشته اند در رد نظریه ایشان در موضوع ازدواج فرزندان حضرت آدم (ع) (نگاه کنید ج ۷، ص ۲۱۴ - ۲۲۵)، تبصره ایشان در مسئله فدک (ج ۸، ص ۱۲ - ۱۴) و همچنین مسئله تعصیب (ج ۸ ص ۲۴ - ۲۷) است.

* * *

علامه رضوی در دهه آخر زندگی خود با پیشنهاد محقق بزرگوار علامه سید عبد العزیز طباطبائی در اصلاح و استدرک الذریعة الی تصانیف الشیعة آقا بزرگ طهرانی در مورد کتابها و مصنفین شیعه شبه قاره هند همکاری کرد. علامه رضوی تمام مجلدات الذریعة را مطالعه کرد و یک هزار تعلیقه به عنوان تصحیح مندرجات الذریعة و یک هزار عنوان جدید به عنوان استدرک الذریعة مرتب کرد. محقق طباطبائی تبصره های علامه رضوی را در اضواء علی الذریعة جا داد - تکملة الذریعة ایشان در نسخه پژوهی، دفتر دوم، ۱۳۸۴ شمسی و التعلیقات علی الذریعة الی تصانیف الشیعة در همان مجموعه، دفتر سوم، ۱۳۸۵ شمسی به کوشش دانشمند محترم جناب آقای سید محمد رضا جلالی منتشر شده است.

* * *

در میدان خدمات اجتماعی و رفاهی
علامه رضوی فقط یک دانشمند و مبلغ نبود، بلکه در کارهای اجتماعی و رفاهی هم احساس مسئولیت می کرد. ایشان به عنوان عالم و پیشنماز جوان در شهر هلنور، در تکمیل ساختمان مسجد نقش به سزایی داشت.

وی در دوران جوانی از اعضاء فعال «انجمن وظیفه سادات و مومنین» بود. این انجمن یکی از قدیمی ترین موسسات خیریه در هندوستان بود که به تهیه کمک هزینه تحصیلی برای دانشجویان شیعه می پرداخت. علامه رضوی در آن زمان جوانترین عضو کمیته مرکزی این انجمن بود.

علامه رضوی متولی مسجد و حسینیه گویال پور در دهه پنجاه میلادی بود. وقتی دولت هند زمینهای موقوفه مسجد را مصادره کرد، علامه رضوی به تنهایی علیه دولت به دادگاه شکایت کرد و بالاخره موفق به گرفتن حکم دادگاه در حمایت از حق زمینهای موقوفه گردید.

در آفریقا، افزون بر مسئله تبلیغ بین بومی ها، ایشان در قالب

موسسه بلال مسلم میشن کارهای رفاهی، خصوصا در زمینه تعلیم و بهداشت برای کمک به آفریقائی ها انجام می داد.

در سال ۱۹۹۵، علامه رضوی یک موسسه خیریه در هندوستان به نام «موسسه رفاهی بلال» بنا نهاد تا کارهای رفاهی را که پیش از آن در ایالت بهار به صورت انفرادی انجام می شد، به شکل سازمانی پیگیری نماید. هم اکنون قدراسیون آفریقا، بنیاد ایمان در بمبئی، و خیرین دیگری از کانادا در فعالیتهای رفاهی این موسسه همکاری می کنند. این موسسه تا به حال بیشتر از ۲۵ مسجد و حسینیه را به طور کل یا جزئی بازسازی کرده است و بیشتر از ۲۲۵ خانه مسکونی برای نیازمندان در ایالات بهار و یوپی ساخته است. موسسه رفاهی بلال، مدرسه ای انگلیسی زبان به نام «بنیاد المهدی» در شهرک گویال پور تاسیس کرده است. اینها تنها بخشی از فعالیتهای معمول است که به دست مؤسسات رفاهی انجام گرفته مانند کمک رسانی در زمینه های غذا، پوشاک، مخارج ازدواج و بهداشتی برای مومنین محتاج ایالت بهار هندوستان می باشد.

* * *

در زمان سکونت چند ساله در لندن (انگلستان) در اوائل دهه هشتاد میلادی، علامه رضوی با همراهی حجة الاسلام شهید سید مهدی حکیم در تاسیس «رابطه اهل البیت (ع) الاسلامیة العالمیة» نقش فعالی داشت. این نخستین گام در جهت جمع کردن نیروی فعال شیعه ها در سطح جهانی محسوب می شد. ایشان یکی از سه عضو هیئت امناء رابطه بودند، و در نخستین اجلاس عمومی آن که نمایندگان از سی کشور جهان حضور داشتند، ایشان به عنوان مدیر عامل انتخاب شد.

در سال ۱۹۹۱، «مجمع جهانی اهل البیت» در تهران با توصیه رهبر معظم انقلاب تاسیس شد و علامه رضوی به عنوان یکی از اعضاء شورای عالی آن منصوب شدند.

* * *

امتحان و ابتلاء، علم خلدوند و مسئله بلاء، قضا و قدر الهی.
۱۹۷۰ تا ۱۹۹۲ شش بار نشر شده دارالسلام، نیوجرسی (آمریکا)
و بمبئی، سواحیلی

۴. Prophethood، مبحث نبوت: (معنی نبی و رسول، صفات نبی، تکامل نبوت و تغیر شرائع ادیان آسمانی).
مبحث عصمت انبیاء: (دلیل عقلی، دلیل از قرآن، آیات متشابهات). نبوت حضرت محمد(ص) در کتب آسمانی سابق. بحث معجزات، نبوت پیامبر خاتم، مشخصات آخرین پیامبر. ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۷ سه بار نشر شده. آستان قدس رضوی در نشریه خود (ج ۹ شماره ۱ - ۲ سال ۱۹۷۲ م) اقتباساتی از این کتاب را به فارسی منتشر کرده بود. سواحیلی

۵. Imamat: Vicegerency of the Prophet، امامت: معنی و مفهوم امامت و خلافت، اختلاف نظر بین شیعه و سنی شیعه و مسئله نص امامت (دلیل عقلی و نقلی)، سنی و مسئله خلاف (سقیفه، وصایت و شوری و غیره و تاریخ خلفاء). ۱۹۷۱ + ۱۶ بار چاپ شده در دارالسلام، ممبسا، تهران، قمر اردو، گجراتی، بوزنی

۶. الامامة: ترجمه عربی کتاب شماره ۵ به قلم خود مصنف، ۱۹۹۱ بیروت.

۷. Muhammad is the Last Prophet: خاتمیت پیامبر اسلام و نقد مذهب قادیانی. ختم نبوت: تداوم رهبری دینی، تکامل هدایت دینی، تغیر در شرائع. ادعای احمدیه. تاریخ فرقه احمدیه، تفسیر «خاتم النبیین»، احادیث در مسئله خاتمیت، نبوت بدون شریعت جدید! عنوان «احمد» در تاریخ و اشعار، تفسیر غلط بعضی آیات بوسیله احمدیه. مشخصات مهدی و عیسی و کوشش تطابق آن بر غلام احمد قادیانی! ۱۹۷۱ + چاپهای متعدد در کراچی، دارالسلام، تهران، سواحیلی

۸. Day of Judgement: در بحث معاد: بحثی درباره روح

صبح روز پنج شنبه، ۲۰ ژوئن ۲۰۰۲ میلادی مصادف با ۸ ربیع الآخر ۱۴۲۳، علامه سید سعید اختر رضوی مثل همیشه، پشت میز تحریر خود نشست و کار ترجمه جلد هفتم المیزان را ادامه داد. لحظاتی بعد ایشان گرفتار سکتة مغزی شدید شدند و او را فوراً به بیمارستان منتقل کردند. تقریباً ۵۹ ساعت بعد، در شب جمعه، علامه رضوی دعوت داعی اجل را لبیک گفتند و این زندگی پر برکت به پایان رسید، ولی آثار خیر خود را در اطراف این جهان به جا گذاشت.

روز شنبه تشییع جنازه پر شکوهی در دارالسلام برگزار شد. مردم از اقشار و ادیان مختلف همراه علماء و رهبران جامعه شیعه در جنازه شرکت کردند. معمولاً جنازه را از مسجد تا قبرستان شیعه با ماشین حمل می کنند، ولی جنازه ایشان را مردم در آن مسیر روی دوش خود حمل کردند.

درود به روان پاکش، عاش سعید و مات سعید.

آثار علم

برخی از آثار او را به ترتیب موضوعی یاد می کنیم:

(الف) عقائد و ادیان و مذاهب

۱. Need for Religion، لزوم داشتن دین. ۱۷۹۱، ۱۷۹۱، ۱۷۹۱. سواحیلی

۲. God of Islam، خداشناسی، وجود و عدم، واجب الوجود، برهان نظر، نقد داروینسم، نقد نظریه راسل، صحبتی با لا ادریون، معنی توحید، فرانسه. مناظره پیامبر با علماء ادیان، صفات ذات و افعال خدا. ۱۹۷۱ + ۲۰ بار چاپ شده در تهران، بمبئی، نیویورک، اردو، سواحیلی، هندی، + سوئدی، فرانسه

۳. Justice of God، عدل الهی: اختلاف در ادیان، نقش عقل در دین. مبحث افعال خدا مسئله جبر و اختیار، الامر بین الامرین، توفیق و خذلان، علم خدا و عمل انسان، بحث

مسئله موت وبرزخ، علامات روز قیامت، روز قیامت. ۱۱۷۵ +
چهار بار نشر شده. اردو، گجراتی.

۱. Meaning & Origin of Shi'ism: جزوه ای در معنی و
اصل تشیع می باشد. ۱۱۷۷، ۱۱۹۵. سواحیلی.

۱۰. Sects of Islam: معرفی اجمالی مذاهب اسلامی. ۱۹۸۰ در
تهران و بمبئی. سواحیلی

۱۱. اتمام حجت (به زبان اردو): مجموعه مقالات دهه پنجم
میلادی در رد اعتراضات يك عالم سنی:

(۱) شیعه و تحریف قرآن.

(۲) عقیده بدله.

(۳) فرق بین تقیه و نفاق.

(۴) قاتلان امام حسین چه کسانی بودند؟

(۵) درباره وجود امام زمان (ع) در کتب اهل سنت.

(۶) مسئله متعه و افسانه نسخ آیت متعه.

(۷) نقد فقه ابوحنیفه. ۱۹۸۶، ۲۰۱۱ در بمبئی. انگلیسی

۱۲. Taqiyyah: بحث جامع درباره تقیه بعنوان سوال و
جواب. ۱۹۹۲ دارالسلام. سواحیلی، اردو.

۱۳. التقیة فی القرآن والسنة: ترجمه عربی کتاب شماره ۱۲ به
قلم خود مصنف. در شماره ۱۴ مجله علوم الحدیث. چاپ
قم به عنوان «التقیة بین السائل والمجیب» منتشر شده
است. ۱۹۹۶ قم

۱۴. مسئله البدله: در بحث بدله (در کنگره شیخ مفید تقدیر
شد). در شماره مجله رساله التقریب، چاپ نهران منتشر شده
است. ۱۹۹۶ قم. عربی

۱۵. Fadak: بحث تاریخی درباره مسئله فدک. ۱۹۹۹ دارالسلام

۱۶. اشعریت (به زبان اردو): بحثی مختصری درباره دو مفهوم
اساسی مکتب اشاعره:

(۱) انکار علیت در نظام عالم و نتایج آن.

(۲) بی اعتبار شمردن ادراکات عقلی را و نتایج آن، لکهنو
(هند)

۱۷. بهائیون کا کلام الله (بزبان اردو): تقدی ادبی بر متن عربی
کتاب مقدس بهائی ها. بنارس (هند).

۱۸. Wahhabis' Fitna Exposed: رد یکی از نویسندگان
وهابی آفریقائی در علیه مذهب تشیع. دارالسلام، نیوجرسی،
قم. سواحیلی.

(ب) قرآن و حدیث

۱۹. The Qur'an & Hadith:

(۱) علوم القرآن:

وحی و الهام، وطرق وحی. وحی های قبل از اسلام: تورات،
انجیل، قرآن و حدیث قدسی. جمع و تدوین قرآن، اعجاز قرآن،
روش تفسیر قرآن. مستشرقین و قرآن.

(۲) علم حدیث

تعریف حدیث، اهمیت حدیث، اقسام حدیث، جمع و تدوین
احادیث، مشکل جعل در حدیث و راه تشخیص صحیح از غیر
صحیح. ۱۱۷۱ تا ۱۹۹۶ چهار بار چاپ شده در دارالسلام، بیروت
و بمبئی.

۲۰. The Qur'an: Its Protection from Alteration: در
مصونیت قرآن از تحریف. ۱۹۹۲

۲۱. نظرة مستعجلة فی تحریف القرآن: ترجمه کتاب شماره ۲
به قلم مصنف در شماره رجب ۱۴۳۲ مجله علوم الحدیث به
عنوان «القرآن الکریم و مشکلة اخبار الآحاد» منتشر شده
است. ۱۹۹۶.

۲۲. وحی و الهام کی ب اتین (به زبان اردو): «صحابتهای وحی
و الهام» مجموعه مقالات پیرامون قرآن و مسائل دیگر:

(۱) معنی و مفهوم وحی و الهام و اقسام آن

(۲) آغاز وحی و مستشرقین.

۳۷. کربلا شناسی (به زبان اردو): مجموعه مقالات مفصلی در باره تاریخ کربلاء و امام حسین (ع):
- ۱) چگونه حسن (ع) و حسین (ع) اسلام از نابودی نجات دادند.
- ۲) و فدیناه بذبح عظیم (۱۹۵۱ م).
- ۳) ذبح عظیم (۱۹۵۱ م).
- ۴) قربانی اجتماعی (۱۹۵۱ م).
- ۵) پیشینگونی‌ها درباره واقعه کربلاء (۱۳۸۲ هـ.ق).
- ۶) چرا شهادت حسین (ع) جاودانی شد؟ (۱۱۷۷ م).
- ۷) اثر شهادت حسینی در اصول خلافت. (۱۹۵۵ م).
- ۸) عزاداری و بدعت (۱۱۳۹ م).
- ۹) عزاداری سید الشهداء از نظر اسلامی.
- ۱۰) بنو امیه در قرآن (۱۹۵۶ م).
- ۱۱) خاندان یزید بن معاویه (۱۹۵۷ م).
- ۱۲) قاتلان حسین (ع) چه کسانی بودند؟ (۱۳۷۲ هـ.ق).
- ۱۳) فتنه پروری روزنامه هلال (۱۳۷۳ هـ.ق).
- ۱۴) نقدی بر کتاب «خلافت معاویه و یزید» (۱۹۶۰ م).
- ۱۵) شهادت امام حسین و تقویمهای هجری و یهودی (۱۸۸۰ م).
- ۱۶) مسئله صوم روز عاشورا
- ۱۷) دوره درخشان امامت امام سجاد (ع) (۱۱۷۹ م).
- ۱۹۸۲، ۱۹۸۹، ۱۹۹۳. فیض آباد (هند) و کراچی (پاکستان).
۲۸. ازواج امام حسین (ع) (اردو): درباره همسران و اولاد امام حسین (ع). (۱۹۸۷، ۱۹۸۸ فیض آباد (هند))
۲۹. Four Californian Lectures. متن چهار سخنرانی در دانشگاه کالیفرنیا (آمریکا).
- ۱) اسلام دین صلح.
- ۲) اسلام در آمریکا: امکانات و مشکلات.
- ۳) فرهنگ مسلمان در هند.
- ۴) مفهوم شهادت در اسلام. ۱۸۸۹
- ۳) مشکل تفسیر به رأی بین منبرها.
- ۴) تاریخ تولد پیامبر و مستشرقین.
- ۵) مباهله.
- ۶) امام زمان (ع): غیبت و هدایت.
- ۷) اشعریت (به شماره ۱۶ ذکر شده).
- ۸) ماه رمضان و فضیلت آن.
- ۹) روزه: چرا و چگونه؟
- ۱۰) روزه.
- ۱۱) اخوت اسلامی.
- ۱۲) دو کتاب محقق طوسی.
- ۱۳) یادى از علامه عدیل اختر.
- ۱۴) مرقد حضرت زینب.
- ۱۵) مشکل اداء قرض.
- ۱۶) لا تعبدوا الشیطان.
- ۱۷) رسم «تلك» در هندوستان.
- ۱۸) راه زاد موت.
- ۱۹) اهمیت اداء قرض.
- ۲۰) نظری به «تذکره میر حسن» (تبصره ادبی).
- ۲۱) فاشکشافات: مستشرقین (درباره قرآن). ۱۹۹۳ فیض آباد.
۲۳. The Return of Al-Mahdi: ترجمه الرجعة فضل بن شاذان. ۱۹۹۶ در لندن و بمبئی.
۲۴. Al-Mizan vol. 1 to 12 17. ترجمه ۶ جلد المیزان فی تفسیر القرآن از عربی به انگلیسی. ۱۹۸۲ تا ۱۹۹۶ در تهران
- (ج) تاریخ و رجاء
۲۵. نرجس خاتون: درباره مادر گرامی حضرت حجت (ع): در لکهنوه (هند)
۲۶. The Holy Prophet: زندگانی حضرت محمد المصطفی (ع). ۱۹۷۱+ متعدد در دارالسلام و نیویورک. سواحیل

۳۰. سرتاسری تانزانیا The Standard تحت عنوان «Thought for the Week» هر دو هفته یک بار در موضوعات مختلف چاپ می شد بدین صورت که یک کشیش مسیحی و علامه رضوی یک هفته در میان مقاله ای می نوشتند. ۱۹۶۹، ۱۹۷۵ (کراچی)، ۱۹۸۰ (قم)، ۱۹۸۱ (دارالسلام)

۳۷. The Family Life in Islam: نظام خانوادگی در اسلام. ۱۹۷۱، ۱۹۷۵، ۱۹۸۵، ۱۹۹۹، دارالسلام، نهران، کراچی، بمبئی. گجراتی، هندی

۳۸. اسلام کا نظام خانوادگی (اردو): مجموعه مقالاتی که سال ۱۹۴۹ در مجله الواعظ نشر شد و بعداً با تجدید نظر و اضافات به شکل کتاب درآمد. ۱۹۹۷ (لکهنوه)

۳۹. Fast: روزه. ۱۹۷۱، ۱۹۷۴، ۱۹۸۸

۴۰. The Charter of Rights: ترجمه رساله الحقوق امام سجاد (ع). ۱۹۷۲ (کراچی)، ۱۹۸۱ (کانادا)

۴۱. Pork: فلسفه حرمت خوردن گوشت خوک. ۱۹۷۲+ بیشتر از ده چاپ مجدد. فارسی، فرانسوی، سوئدی، سواحیلی، اندونزی

۴۲. Slavery: در مسئله بردگی از نظر فقهی و تاریخی خصوصاً در چهارچوب تاریخ آفریقا و انحلال بردگی در آمریکا. نقش کلیسا در گسترش بردگی در آفریقا نیز بررسی شده است. ۱۹۷۲ (کراچی و دارالسلام)، ۱۹۸۸ (کانادا)، ۲۰۰۱ (آفریقا جنوبی)

۴۳. عزاداری اوریدعت (به زبان اردو): در دفاع از عزای سید الشهداء (ع). ۱۹۴۹ لکهنوه

۴۴. عزاداری سید الشهداء (اردو): رساله دیگری در همان موضوع. لکهنوه (هند)

۴۵. Hijab: متن سخنرانی در مسئله حجاب. ۱۹۹۲

۴۶. Islamic Personal Law: کتاب مفصلی در احوال شخصی برای مجمع قانون گذاری کنیا.

۳۰. شجره طیبه (به زبان اردو): در حالات آباء و اجداد مصنف. ۲۰۰۰ بمبئی

۳۱. A Lecture on Nahjul Balagha: سخنرانی درباره نهج البلاغه. ۲۰۰۱ دارالسلام

۳۲. خورشید خاور (به زبان اردو): در حالات علماء هند و پاکستان. ۲۰۰۲ بمبئی

۳۳. التعليقات على الذريعة: در تصحیح و استدراك الذريعة آقا بزرگ طهرانی (این کار را علامه رضوی به پیشنهاد محقق بزرگوار علامه سید عید العزیز طباطبائی انجام داد و تقریباً هزار تبصره به عنوان تصحیح مندرجات الذريعة مرتب فرمود). این رساله به کوشش علامه سید محمد رضا جلالی در نشریه «نسخه پژوهی» شماره ۳ سال ۱۳۲۷ هـ ق چاپ شده.

۳۴. تکملة الذريعة: يك هزار عنوان جديد به عنوان استدراك مرتب فرمود. محقق طباطبائی این موارد را در کتاب خود اضواء على الذريعة جا داده اند. این رساله به کوشش علامه سید محمد رضا جلالی در نشریه نسخه پژوهی شماره ۲ سال ۱۳۲۶ هـ ق چاپ شده.

۳۵. A History of the Shi'a People: در پیرامون تاریخ شیعیان از دوره غیبت تا حال:

(۱) آغاز تشیع: از دوره سقیفه تا سقوط بغداد.

(۲) ایران و عراق و افغانستان.

(۳) کشورهای عربی و ترکیه.

(۴) شبه قاره هند.

(۵) آفریقای شرقی و غربی و جنوب.

(۶) خاور دور و استرالیا.

(۷) آسیای مرکزی.

(۸) اروپا و آمریکا. ان شاء الله به زودی چاپ خواهد شد

(د) احکام و اخلاق

۳۶. Inner Voice: مجموعه مقالاتی که در روزنامه

۴۷. In Defense of Islamic Laws : دفاع از قوانین

اسلامی در مورد احوال الشخصية در تانزانيا. ۱۹۹۸ دارالسلام

۴۸. غناكي حرمت (به زبان اردو): غناء. لکهنوه (هند).

(۵) متفرقات

۴۹. Islam : معرفی اجمالی اسلام. متن سخنرانی که در

دانشگاه مکگری (اوگاندا) ایراد شد. ۱۹۶۷ + بیش از بیست بار

چاپ شد. فرانسه، ایتالیا، اندونزی، ژاپن، بریز، سواحیلی،

هاوسا (نیجریا)، سندهی، تهلندی.

۵۰. Elements of Islamic Studies: کتاب درسی برای

تعلیمات دینی (سطح ابتدایی). ۱۹۶۷ + ده ها بار چاپ شد.

سوئدی، سندهی، سواحیلی.

۵۱. What A Muslim Should Know & Believe: کتابی

برای تازه مسلمانان که شامل امهات مسائل عقیدتی و عملی

است. ۱۹۸۷ دارالسلام

۵۲. Your Questions and Answers: ۸ جلد مشتمل بر

پرسش هایی که برای علامه رضوی از کشورهای مختلف

ارسال می شد و ایشان نسخه سوالها و جوابها را بایگانی می

کرد تا بتوان بعداً به شکل کتاب برای استفاده عموم چاپ

کرد. ۱۹۷۳ تا ۲۰۰۳

۵۳. کلیات تپش (به زبان اردو): مجموعه اشعار علامه

رضوی. ۲۰۰۸ لکهنوه.

۵۴. دید و دریافت (به زبان اردو) مجموعه مقالات مختلفی

که بعد از فوت علامه جمع و نشر شده:

(۱) نقش آصف الدوله در تشکیل جامعه شیعی در شمال هند،

(۲) درباره قصیده میمیه فرزدق،

(۳) مشیت الهی و شهادت حسین (ع). (بحث کلامی)،

(۴) حضرت علی (ع) و بیعت شیخین،

(۵) تاریخ قریه گویال پور،

(۶) یادى از استاد حضرت ظفر الملة.

(۷) یادبود علامه ذیشان حیدر جوادی،

(۸) یادبود رئیس الواعظین مولانا سید کرار حسین،

(۹) یادبود مولوی سید حامد حسین عشروی،

(۱۰) مشکل اعتیاد مردم به تعویذ،

(۱۱) اثر زبان در روابط،

(۱۲) تقریظ بر نور الانوار ترجمه عبقات الانوار،

(۱۳) یادى از جرائد قدیمی شیعه هند بالخصوص «اصلاح»،

(۱۴) درباره مجله «الجواد»،

(۱۵) متن سخنرانی درباره شهید کربلاء (از نظر تعداد)،

(۱۶) فریب نظریه «۱۹» در قرآن. ۲۰۰۹ لکهنوه

توضیح:

از آثار ایشان که در این فهرست یاد نشده، مستدرکات کتاب

مطلع انوار (شرح حال علمای شیعه شبه قاره) است که به

عنوان ضمیمه این کتاب چاپ شده است. بنگرید: سید

مرتضی حسین صدرا لافاضل. مطلع انوار، احوال دانشوران

شیعه پاکستان و هند ترجمه دکتر محمد هاشم. مشهد:

بنیاد پژوهش های اسلام، ۱۳۷۴ شمسی، ص ۷۳۴ - ۷۴۸. با

تشکر از استاد محسن صادق که این نکته را اشاره کردند.